

“He escrit una narració bio-gràfica”

Què és aquest llibre? Només de començar, de seguida t'adones que no s'assembla a res conegut...

—Ha sorprès, és cert. I em sorprèn a mi mateix. Però no surt perquè sí. És a dir, jo crec que, com a dissenyador, ja he fet gairebé allò que havia de fer: durant dècades he tingut algun protagonisme i ara els clients boníssims que havia tingut ja no hi són (han deixat el negoci o han deixat de viure o han canviat d'ona) i els nous, en general, aplaudeixen unes mediocritats que no em fan el pes. Per aquí ja s'ha dit pràcticament tot. D'una altra banda, ja feia anys que em dedicava també a estudiar i aprendre i reflexionar sobre el disseny i ho transferia a llibres d'anàlisi, de crítica, d'història... El darrer d'aquells llibres, *El factor diseño*, ja va deixant de parlar del que he après del disseny per a començar a dir el que en penso. D'una manera més oberta.

—**Apta per a tots els públics.**

—Sí, pensant que el disseny gràfic és una activitat que, per l'arribada de la informàtica, s'ha convertit en un element de la cultura general. Deu anys enre-preguntaves a qualsevol graduat en qualsevol carrera què li deia la paraula *pantone* o Times New Roman, i no sabia respondre. Avui ja ho sap tothom.

—**Heu descrit una actualitat propiciada pels ordinadors: “La ignorància és atrevida i anima a dissenyar.” Sou prou crític.**

—No sóc jo sol, eh? Hi havia un gran pianista que, parlant del progrés que havia fet la música, amb tanta gent que s'hi dedicava i que se'n sortia prou bé, va dir que havia augmentat el nivell de la mediocritat, enormement, però que el nivell de la genialitat havia baixat. Al llibre hi surt un dissenyador polonès que era representant d'una manera de fer cartells absolutament única al món. Ara els polonesos fan els mateixos cartells que fan a Molins de Rei. Bé, és cert que no cal esperar-ne cap genialitat, del disseny, però en fi. El cas és que faci la seva

Enric Satué (Barcelona, 1938) ha escrit una barreja de memòries, pensades, històries, reflexions professionals i un etcètera divers que li ha pres la forma literària d'un 'collage'. Són les 'Cròniques de disseny amb gust de menta, vainilla o xocolata' que ha editat 3i4.

feina ben feta. Perquè penso que és útil a la societat. I com que la societat és improbable que s'acosti als llibres d'assaig sobre una matèria com el disseny...

—**Diguem-n'hi improbable, sí.**

—Doncs anem-los a buscar nosaltres. I dintre d'una relativa ficció, o en un estil narratiu, posem-hi també disseny, no?

—**Heu fet unes memòries?**

—No m'ho vaig plantejar així. Considero que els llibres de memòries són per a aquells que han tingut una vida plena d'heroïcitats, d'aventures, d'èpica. Però explicar com treballa al meu estudi o com vaig fer el cartell del [Josep] Benet o com em vaig relacionar amb aquella personeta desconeguda i poc important, vulgar com tantes excepte als meus ulls... realment serien unes memòries irrisòries. Ara, escriure sobre la cosa més vulgar d'una manera no del tot ordinària pot tenir la seva gràcia.

—**Feu literatura, doncs.**

—És un exercici, primer, literari. Però que em prenc com una pintura. I així

“Tot sembla anar de coll amb una promiscuïtat que amuntega lletres com porcs als trens de càrrega”: Enric Satué considera incompatible l'art cal·ligràfic amb els grafitis, i així ho ha escrit. Es recolza amb bon humor a la paret pintada: “Per a la foto, molt bé; tipogràficament, no té nom.”

JORDI PLAY

l'escric: fent apunts, notes de color... Algú m'ha dit que estic marcat pels meus antics estudis de belles arts. Al títol que em van donar hi deia “profesor de dibu-jo”, i no n'he exercit mai. Però és veritat que la percepció del món des d'una visió plàstica m'ha influït molt fonament. Aquest llibre reflexiona, expressa sobretot situacions, paisatges, figures, escenes una mica borroses. De fet, no hi surt pràcticament cap nom.

—**Són com emblemes. La “noietta filiforme”, “l'apetitosa salsitxa de Frankfurt”...**

—Sí. Ha sortit una mica així. Com que segurament tinc aquesta deformació professional de corregir allò que la intuïció ha generat, al final ha quedat un producte que sembla més seriós que no era realment al començament. En qualsevol cas, els noms de debò que hi surten són els menys importants de la narració. Hi són perquè cal que hi hagi algun punt de referència. El llibre tracta d'algunes èpoques que coincideixen en anys, en relació, en

implicació, amb moltes altres vides, i la intenció d'aquest esborrar-hi una mica els contorns ha estat de fer-ne una expressió col·lectivitzant. El narrador puc ser jo, però poden ser molts altres que tinguin més o menys la meua edat i que hagin viscut circumstàncies semblants. Fixa't en una cosa.

—**En quina?**

—Que el primer número d'aquesta col·lecció duu de subtítol “memòries”. El segon, “records”. Jo no l'he subtítulat perquè el títol ja és prou llarg, però si de cas hi hauria posat “pensades”. En el doble sentit de reflexions sobre fets, coses, persones; i també d'ocurrències.

—**Tornem a la pintura: en quin estil escriuiu?**

—Jo diria que respon a un retrat cubista. Permet d'entendre que allò representa una figura humana però l'ull és fora de lloc, el nas és en un pla i l'orella en un altre, s'ha recompost a base de retalls que vénen d'aquí i allà. També metodològicament és fet així. Hi ha citacions que

es veuen molt clarament, tractades en tipografia petita, però també hi ha retalls de la premsa, refranys, expressions d'algú que ha dit molt bé una cosa que jo no sabria dir millor...

—**I ho aviseu.**

—A vegades, no [somriu].

—**Feu un collage, en tot cas.**

—Un collage. I des d'aquesta perspectiva, és més a prop de la pintura que no de la literatura. No és que me'n vulgui escapar, però: he descobert en la literatura un territori que m'ha fascinat. Hi estic tan interessat que ja penso a continuar. M'ha agafat molt fort. Ja ho adverteixo (i, com deia el Perich, qui avisa no és traïdor): jo hi torno.

—**Hi ha imatges que es recorden: “Creia que el venerable Joan Seix anava enfilat a un pedestal amb rodes, perquè més que caminar lliscava.”**

—És molt plàstic. Com que en el fons paraula i imatge van tan relacionats... Ben mirat, fa quaranta anys que sóc al món editorial. Alguna cosa se me n'ha

anat enganxant. M'he trobat amb totes les anècdotes que vulguis. I he après que com més important era l'autor viu dintre d'una editorial, més ficava les mans a la possible coberta.

—**I això és bo o dolent?**

—Normalment, la desfeia. El gust estètic d'un gran escriptor no ha de ser per força equivalent a la seva vàlua literària. Però tenen els seus capricis. Així doncs, he conegut molts autors que s'han dedicat a fer de dissenyador en algun moment. Que ara un dissenyador s'atreveixi a escriure, no és pas tan estrany.

—**Venjança?**

—En el sentit de la paraula.

—**En parlu molt, de llibres. En feu, de fet, clara apologia.**

—Sí. I això que jo, a casa, de petit no n'hi tenia. Vaig començar de gran. Sobretot quan vaig decantar-me cap a l'especialitat de disseny editorial. Comptant i recomptant, he treballat per a més de cinquanta editors. I de tots els llibres que he anat fent n'he rebuts exemplars que m'han despertat interès per a tenir-ne uns altres. Total, que ara a casa hi deu haver sis o set mil llibres, mentre que durant els primers vint anys de la meua vida potser n'hi havia una dotzena o dues. Per això dec tant al disseny.

—**Per a Satué tot és disseny?**

—Bé, com deia Moholy-Nagy, “ser dissenyador no és una professió, sinó una actitud”. De la mateixa manera que em sento marcat per la manera de percebre de les belles arts de temps enrere, també he practicat el disseny amb molta convicció, amb molt de compromís ètic i estètic. He tingut l'enorme fortuna de treballar, en el 90% de les meves obres, per a objectius culturals. Més o menys mercantilitzables, és clar, però, així i tot, per a mi no és igual la coberta d'un llibre que l'etiqueta d'un xarop. Tot plegat va fer que em relacionés amb una colla de promotors que són molt lluny de l'empressari d'ESADE, diguem-ne. I això ha donat a la meua activitat professional un nivell i un sentit de saber que allò que fèiem no era només un servei prosaic de comunicació gràfica, sinó que podia tenir unes altres pretensions. D'il·lustrar millor, de contribuir també, en una petítissima part, a la millora que el mateix objecte cultural que s'havia de dissenyar proposava.

—**Encara no us he preguntat pel títol del llibre...**

“No vull anar pel món escandalitzant ni, sobretot, ferir susceptibilitats. Res d'això que explico no són secrets de dos”

—La veritat és que m'ha costat molt. Hi ha persones enteses en la matèria que hi donen una extraordinària importància, al títol. Jo pensava que no en tenia tanta i resulta que sí. D'entrada semblava inevitable de vincular el concepte del disseny al meu nom. Però no s'havia d'entendre que era un llibre més dels que he fet. El gust de menta, vainilla i xocolata compleix una mica aquest paper de pista, d'advertiment que el disseny és transformat en un gust que li treu la seva constitució monolítica: hi parlo de més coses. Són pinzellades que donen gust però que no transformen el conjunt.

—**I la tria de gustos?**

—En vaig mirar alguns de més directament afrodisíacs, però sembla que aquest efecte és pertot arreu. La menta és l'única on no ho tinc referenciat. Però em feia gràcia aquest tricolor més infantil. Hi hauria pogut posar la maduixa, però suposo que m'han traït els gustos personals.

—**Parlant de tot, com vàreu començar l'aventura?**

—Vaig ensenyar l'esborrany d'algun d'aquests relats en castellà al Paco Sellés, com a expert en literatura i a llegir obres novel·les. Ha estat el meu gran mentor. I em va dir una cosa que ara repeteixo sempre: que era un text on no hi havia tall, però amb substància. Com un brou, va dir. I em va aconsellar que tirés endavant.

—**I aleshores?**

—Vaig haver d'escriure tot el llibre en català. Perquè, encara que l'Optimot t'ho tradueix en un segon, s'ha de rescriure tot de nou: a més de les coses estranyes que hi surten (“Llegeixo Messi” per “Leo Messi”, diguem-ne), la construcció de les oracions tampoc no és la mateixa, ni de bon tros. Però m'ho vaig passar molt bé. Va ser una manera, vulgues que no, de recuperar el gust (un gust més) pel català. Jo, en català, m'hi he expressat com he pogut, perquè no hi vaig tenir l'ensenyament, però bé, he anat adquirint-ho com un compromís cultural.

—**En aquest conjunt de pinzellades i collage que són els capítols-relat, no**

JORDIPLAY

hi seguïu un ordre cronològic. Com decidíu què va davant de què?

—Va ser una mica com aquells que fan quinielles i tiren els daus. En tenia més, de relats. Al final ho vaig fer quadrar en setze pels Setze Jutges, que era un nombre amable, potser més a prop de la cultura catalana que d'unes altres. Encara que sigui molt subliminar, tot això. Però m'agrada. I vaig proposar un ordre a ull: començant per un que parla del llibre com a tema, que em va semblar l'element que em representava millor. A partir d'aquí hi ha alguna referència eròtico-sentimental...

—**Home, a la pàgina 3 ja sou al llit amb una editora!**

—[Riu.] Bé, però vull dir que hi ha un relat que sí i un que no. Per tant, com allò de la xocolata i la menta. Després de Frankfurt què hi posem? Un relat on no hi hagi gens d'erotisme; si n'hi ha dos que van relacionats, perquè parlen més d'aspectes professionals, doncs separats. He anat fent, i seguint consells d'amics i coneguts, fins que ha sortit aquest ordre.

—**Se us ha enfadat algú que s'hi hagi reconegut?**

—No ho crec, perquè, malauradament, es venen molts llibres però la gent llegeix

molt poc. De tota manera, he fet els meus tests, perquè ja tinc una edat en què no vull anar pel món escandalitzant ni, sobretot, ferir susceptibilitats. De fet, res d'això que explico no són secrets. I menys encara de dos. Però és que són coses molt naturals. No tindria sentit explicar què passa en un lloc, entre unes persones, i que no hi hagués gens de sexe. És evident que el sexe és un motor fonamental de la vida. Per tant, hi havia de ser.

—**Però pot ser font d'enraonies?**

—No ho crec. Perquè parla de molt enrere. En general. És difícil que ningú pugui sentir-s'hi incòmode. Els qui s'hi poden reconèixer, a més, s'hi trobaran en circumstàncies positives, felices. No els comprometen en cap delictes ni en cap traïció ni en cap drama. Les coses que són compartibles són festives. I, per tant, com que són retrats així, fets en forma de collage cubista, res no s'ajusta exactament a com era.

—**Recordeu el color de la faldilla prisada de la noia filiforme amb qui només vàreu tenir una cita?**

—Bé [torna a somriure], és aquella tècnica que et deia: vaig trobar uns anuncis d'aquells anys, de Gonzalo Comella, que per a nosaltres era l'ideal de l'elegància, vaig llegir l'oferta que tenien, que si faldilles prisades, que si bruses de no sé què, i em vaig dir: que bé, ho puc anar reconstruint. El que no ho té la memòria, ho fa la documentació. M'agrada aquesta capacitat tan impune de transformar la realitat que té la literatura. També barrejo personatges i situacions, segons què m'interessa o em ve de gust. Totes aquestes coses formen part de la lògica il·lògica que en un llibre d'història o d'assaig no podria passar i, en canvi, aquí és material per a fer córrer la imaginació.

—**El darrer capítol és teatral.**

—És com una cloenda especial. L'estimat Paco Sellés, que hauria pogut dir que no, no ho va dir [torna a riure]. I es va quedar.

—**Hi dieu que us hauria agradat fer escenografia. És cert?**

—No, mai. Tot això en el fons és un joc narratiu, una broma biogràfica. En tot cas, s'escauria de dir-ne narració bio-gràfica. Així, amb guionet. Però tota la resta hi és i no hi és.

Núria Cadenes